Päijät-Hämeen hyvinvointialue

LAUSUNTO

30.08.2024

Asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle koskien valvottua käyttötilaa huumeita käyttäville (KAA 3/2023)

HA/2288/07.01.03.00.02/2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta 2.7.2024 asiantuntijalausuntoa koskien valvottua käyttötilaa huumeita käyttäville (KAA 3/2023). Lausuntoa on pyydetty antamaan 30.8.2024 mennessä seuraavista asioista erityisesti:
- Arviota huumeiden käytöstä aiheutuvien sairauksien hoitojen kustannuksista
- Missä määrin käyttöhuoneet ja niiden kautta hoitoon ohjaaminen voi vähentää kustannuksia
- Pidättekö kokeilun järjestämistä alueellanne tarkoituksenmukaisena?
- Onko näkemyksenne mukaan taloudellisia perusteita ottaa käyttöön ns. valvottu käyttötila?
- Millaisia henkilöstön käyttöhuonetoiminta vaatisi?
- Paljonko suonensisäisten huumeiden käyttäjiä arviolta on alueellanne ja miten neulojen vaihto ja muut palvelut on järjestetty, onko järjestetty matalan kynnyksen palveluja?
- Nähdäänkö alueella tarvetta käyttöhuoneille/käyttöhuonekokeilulle?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Arvio huumeiden käytöstä aiheutuvien sairauksien hoitojen kustannuksista
Huumeiden käytöstä aiheutuvia sairauksien ennaltaehkäisyyn ja hoitoon osallistuu useita eri tahoja ja ammattiryhmiä. Huumeiden käytön seurauksena potilasta voidaan joutua hoitamaan joko suoraan tai välillisesti huumeiden käytön seurauksena muun muassa päihtymys- tai myrkytystilan, vieroitusoireiden, riippuvuuden, psykiatrisen sairauden, onnettomuuden, aivovaurion, sydänläppien tulehduksen, paiseen, verenmyrkytyksen, HIV:n, C-hepatiitin tai hoitamattoman perussairauden vuoksi. Kokonaiskustannuksia terveydenhuollolle ja erityisesti niiden osuutta perusterveydenhuollon kustannuksista on vaikeaa arvioida nykyjärjestelmillä, sillä kustannuksia ei seurata yhden asiakasryhmän hoidon osalta

ALLEKIRJOITETTU KONEELLISESTI
Forsberg Mika, toimialajohtaja 30.08.2024 08:46

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

LAUSUNTO

30.08.2024

erikseen. Päijät-Hämeen hyvinvointialue toivoo myös, että kustannuksia koskevassa tarkastelussa huomioitaisiin myös sosiaalihuollolle aiheutuvat kustannukset.

Missä määrin käyttöhuoneet ja niiden kautta hoitoon ohjaaminen voi vähentää kustannuksia

Käyttöhuoneiden tuomat säästöt niissä maissa, joissa ne ovat käytössä, syntyvät pääasiassa huumekuolemien, myrkytysten sekä infektioiden vähenemisen kautta. Osa niistä maista, jotka ovat aloittaneet käyttöhuoneiden käytön ovat raportoineet niiden tuoneen säästöjä, jotka painottuvat pääasiallisesti HIV-infektioiden vähenemisestä johtuviin terveydenhuollon kustannusten pienentymiseen.

Tulokset muissa maissa eivät ole kuitenkaan suoraan sovellettavissa Suomessa. Tarkastelussa on syytä huomioida, että HIV-tartuntojen määrä on Suomessa tilastollisesti alhainen, kun verrataan muihin maihin. Suomessa laajempi terveysongelma on C-hepatiitti, jonka leviämisen vähenemiseen käyttöhuoneilla on havaittu olevan vaikutusta ja mitä kautta säästöjä on mahdollista saada.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemys on, että huumekuolemat ovat Suomessa pistosinfektioiden komplikaatioita lukuun ottamatta lähes poikkeuksetta yhdistelmäintoksikaatioita (buprenorfiini, bentsodiatspiini, alkoholi ja/tai pregabiili) ja tapahtuvat pääosin yksityisasunnoissa. Tästä johtuen intoksikaatioihin johtavaa sekakäyttöä tulee tapahtumaan käyttöhuoneiden olemassaolosta riippumatta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen mielestä yksi haaste käyttöhuoneiden käytölle tulee olemaan palvelun saavutettavuus. Vaikka esim. Päijät-Hämeen hyvinvointialue on alueena varsin kompakti, käyttöhuoneeseen hakeutuminen Lahden ympäristökunnista tulisi olemaan monelle hyvin haasteellista. Kustannussäästöjä ei pystytä arvioimaan tässä vaiheessa.

Pidättekö kokeilun järjestämistä alueellanne tarkoituksenmukaisena

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei näe kokeilun järjestämistä Päijät-Hämeessä tarkoituksenmukaisena. Käyttöhuoneiden toimivuudesta ja vaikuttavuudesta ei ole vielä näyttöä Suomessa. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ehdotus on, että käyttöhuoneita pilotoitaisiin ensin isommissa ja tiiviimmin asutuilla yliopistosairaalapaikkakunnalla. Hyvin suunnitellulla pilotilla saataisiin parempaa kokemuksellista ja

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

LAUSUNTO

30.08.2024

tutkimustietoa siitä, miten käyttöhuoneet toimivat Suomessa.

Onko näkemyksenne mukaan taloudellisia perusteita ottaa käyttöön ns. valvottu käyttötila
Päijät-Hämeen hyvinvointialue katsoo, ettei tämänhetkisen tiedon perusteella ole taloudellisia perusteita ottaa käyttöön valvottua käyttötilaa.

Valvotuista käyttötiloista ja niiden tuomista hyödyistä tulisi saada näyttöä Suomesta esim. hyvin suunniteltujen pilottien kautta, joissa seurataan ja arvioidaan vaikuttavuutta. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkemys on, että muissa maissa tehtyihin tutkimuksiin on suhtauduttava varauksella, koska monissa maissa huumeidenkäyttöprofiili poikkeaa Suomen tilanteesta.

Millaisen henkilöstön käyttöhuonetoiminta vaatisi
Henkilöstömäärän tarve riippuu paljon tilojen koosta ja sijainnista, aukioloajoista ja tarjottavien palveluiden laajuudesta. Arvio minimihenkilöstömäärästä on noin 7 henkilöä, jos käyttöhuoneessa työskentelee 2 hoitajaa kolmessa vuorossa viikon jokaisena päivänä. Lisäksi tarvetta huomioida esihenkilötyön tarve. Henkilöstön tulisi koostua pääasiallisesti sairaanhoitajista ja lähihoitajista, niin että jokaisessa vuorossa olisi aina sairaanhoitaja, jonka työparina toimii lähihoitaja. Tiimissä pitää olla myös mahdollisuus konsultoida lääkäriä tarvittaessa.

Paljonko suonensisäisten huumeiden käyttäjiä arviolta on alueellanne ja miten neulojen vaihto ja muut palvelut on järjestetty, onko järjestetty matalan kynnyksen palveluja?
Arviolta suonensisäisten huumeiden käyttäjiä on alueellamme mahdollisesti jopa tuhat. Arvio perustuu mm. Jelppi-palvelun käyntitilastoihin, joiden mukaan heidän palveluitaan käyttää noin 500–600 ihmistä. Oletuksena on, etteivät kaikki suonensisäisten huumeiden käyttäjät ole ko. palvelun piirissä.

Neulojen vaihtoa ja matalan kynnyksen palvelua tuottaa terveysneuvontapiste Jelppi, joka antaa terveysneuvontaa suonensisäisiä huumeita käyttäville ja heidän läheisilleen. Jelpissä on mahdollista asioida nimettömästi ja kotikunnasta riippumatta. Terveysneuvontapiste Jelpin palveluihin kuuluu seuraavia palveluita: neulojen ja ruiskujen vaihto, ehkäisyvälineiden jakaminen, rokottaminen a- ja b-hepatiittia sekä jäykkäkouristus-kurkkumätää vastaan, HIV- ja HCV-pikatestaukset, lähetteiden tekeminen tartuntatauti- ja raskaustesteihin, palveluohjausta, mahdollisuus

Päijät-Hämeen hyvinvointialue

LAUSUNTO

30.08.2024

luottamukselliseen keskusteluun ja hengelliseen tukeen tarvittaessa.

Terveydenhuollon ympärivuorokautinen päivystys (Akuutti24) toimii Päijät-Hämeen keskussairaalassa. Päivystyksen yhteydessä toimii myös selviämishoitoasema, ensihoitoyksikkö sekä päivystysosasto. Päijät-Hämeen sosiaalipäivystys toimii sekä Akuutti24:n että Lahden poliisilaitoksen yhteydessä.

Lahden sotekeskuksessa toimii päihdepäivystys, joka on ikärajaton ja kaikkien Päijät-Hämeen kuntien asukkaiden käytössä. Päihdepäivystykseen voi mennä ilman ajanvarausta ma-pe klo 8:15–11:00, lisäksi heillä on käytössä neuvontapuhelin ma-pe klo 8:00-16:00. Päihdepäivystyksessä potilaalle tehdään hoidontarpeen arvio ja hänet ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon. Potilaille on myös tarjolla tukea päihteettömyyteen sekä mahdollisuus korvaushoidon arvioon oman asuinalueensa päihdepsykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla.

Hyvinvointialueen päiväkeskus sijaitsee Lahdessa ja toimii matalan kynnyksen periaatteella. Monilla siellä asioivilla on moninaisia arjen haasteita. Asiakaskunnassa on mm. paljon huumeiden käyttäjiä. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on lisäksi matalan kynnyksen periaatteella toimivaa päivystysluonteista asumispalvelua asunnottomille.

Nähdäänkö alueella tarvetta käyttöhuoneille/käyttöhuonekokeilulle
Päijät-Hämeen hyvinvointialue toteaa, että käyttöhuoneiden tarve on tulevaisuudessa mahdollinen, kun on ensin saatu enemmän tietoa niiden toimivuudesta ja vaikuttavuudesta Suomessa. Käyttöhuoneita olisi tarkoituksenmukaista pilotoida ensin isommissa ja tiiviimmin asutuilla yliopistosairaalapaikkakunnalla.

Mika Forsberg
toimialajohtaja, Perhe- ja sosiaalipalvelut